

slabega značaja storilca, dasi je bilo po zasnovi kazenskih določb zatočenje zamišljeno kot nekakšna custodia honesta. Žal še posebno, da zakonodajec ni že sam razpršil dvomov glede kvalifikacije kaznivega dejanja pri večkrat omenjenih alternativnih zagrožitvah kazni. Ipak mislimo, oziraje se na vse posledice, ki bi nastale, če se francoska praksa prenese v naš nov kazenski zakonik, kakor je to storil Ž g a n e c - Ž o r ž e v komentar, da pojde praksa pravo pot samo tedaj, če si usvoji našo razlago.

Podelitev imena po § 165. o. d. z. in zakon o osebnih imenih.

Dr. Francè Goršič.

Zakon o osebnih imenih je srednji izmed onih treh javno-pravnih zakonov, ki nam uredé takozvani status državljanov s pomočjo državljanstva, imenstva in pristojnosti, in katerih prva dva sta že obelodanjena. Zakon o osebnih imenih naj v prvi vrsti ustvari javnopravne sankcije, in ustvarja nam jih zares, ne da bi se količkaj loteval zaščite, ki so je državljani že deležni po obstoječem grajanskem pravu. A dasi se zakon v glavnem omejuje na javnopravno plat imenskega prava, in dasi on potemtakem ne gre kar a priori za tem, da bi derogiral določila grajanskega prava, pa predpisi o. d. z. vendarle niso ostali popolnoma nedotaknjeni. Značaj materije je pač tak, da se zasebnopravni del ne da kar odločiti od javnopravnega dela, marveč oba dela sta v mnogo točkah kar zraščena. Kjer je pod kolo prišlo tudi kako zasebnopravno določilo, je učinek zakona o osebnih imenih jasen: d o s e d a n j a d o l o č i l a g r a j a n s k e g a p r a v a s o p r e n a r e j e n a, k o l i k o r n i s o v e č v s k l a d u s p r e d p i s i z a k o n a o o s e b n i h i m e n i h.

Ni se treba čuditi, da je, v tej luči gledano, postalo motno tudi jedro vprašanja, ali je po zakonu o osebnih imenih z derogacijo odpravljena ona Hochenburgerjeva, v

Sloveniji in Dalmaciji veljavna institucija, ki jo imenujemo podelitev¹ rodbinskega imena po § 165 o. d. z.

Tisti, ki so se odločili za derogiranje, obrazlagajo svoje tolmačenje prilično takole. Je že mogoče, da je zakonodajavec zasledoval v tem zakonu v prvi vrsti javnopravno ureditev imenstva. Ali ravno v IV. poglavju, pri izpremambi imena zbog rodbinskopravnih razmerij, je hotel, ne hotel, moral z obema nogama stopiti na tla civilnega prava. Taksativno naštetih činjenic, po katerih se izpremeni rodbinsko ime, je troje, in glej, vse tri institucije so, kakor že napis poglavja napoveduje, iz zasebnega prava: 1. pozakonitev, 2. omožitev, 3. posvojitve. Ako bi bilo zakonodajavcu na tem, da bi bil Hohenburgerjevo institucijo, ki je zasebnopravnega značaja, tudi prerešil v novo dobo našega imenstva, tedaj bi bil moral pod nadaljno alinejo 4. člena 10, v zakonu o osebnih imenih navesti: podelitev rodbinskega imena po § 165. o. d. z. Zakaj zakonodajavec tega ni storil, je zelo postranskega pomena. Naj je to storil nalašč ali po pomoti, dejstvo je tu, ki se ne da drugače razlagati ko tako, da je to napravo zatrl. Ni moči drugače razlagati modifikacije, po kateri so v bodoče le še gori pod 1. do 3. navedene pravne činjenice preustrojalo za rodbinsko ime državljanov, ne pa tudi podeljevanje imena po § 165. o. d. z. Zakonodajavcu se pač ni zdelo do tega, da bi se bil zastavil za institucijo, ki ustreza le mišljenju meščanskih krogov, ne širokih mas, in ki vrhtega v Kraljevini Srbov, Hrvatov in Slovencev velja le na ozemlju, kjer ne biva niti šestina prebivalcev vse države.

Ustavimo se pri vprašanju, ali smemo reštrditi, da bi bil moral zakonodajavec uvrstiti institucijo podelitve rodbinskega imena med takozvane pravoobrazne činjenice člena 10. in ne morda kam drugam?

Da se dokopljemo do točnega zaključka, si oglejmo najprej sámo Hohenburgerjevo institucijo (Nov. I., § 8)! Ne da

¹ Glede nazivala tu ne morem slediti Bežkovemu términu v njegovem sicer odličnem prevodu o. d. z., ker je splošni izraz »dati ime« prenedoločen za oznamenilo pravne institucije svoje vrste; primerjaj, kdo da otroku ime (pri krstu), pa kdo mu podeli svoje rodbinsko ime!

bi se v tej razpravi zadržavali s pravnimi teorijami, ki so se mučile s tem, da bi imensko pravo z javnopravnega torišča prevlekle v območje zasebnega prava, ali tudi le s tem, da bi v imensko pravo vsekale umetne vrzeli za zasidranje zasebnega prava,² naj ugotovimo, da je Hochenburger v čisto javnopravno stanje, kakršno je bilo v bivši Avstriji, brez respekta za stabilnost imena vnesel na čelo zasebnega dispozitivnega prava ravno s sedanjim drugim odstavkom § 165 o. d. z. Da podeli zakonski mož matere z izjavo pri občnem upravnem oblastvu druge stopnje otroku svoje ime, v to ni treba ničesar drugega nego to, da se izjave podeljevalca, matere in otroka, ali, ako je otrok nedoleten, zakonitega zastopnika in sodišča, predlože v javni ali sodno oz. po notarju poverjeni listini, in pravni posel velja! Gre za zasebno-praven dogovor. Hochenburger je iz javnopravnega sklopa izpulil šop pravil ter ga presadil v o. d. z., kjer v § 165 čisto dobro uspeva. Transplantacija se mu je posrečila. Toda vprašanje je sedaj, je-li njegova novela novi instituciji priznala učinek pravnoobrazne činjenice, kakor so legitimacija, adopcija in omožitev? Tega vprašanja pa nikakor ni moči potrditi! Hochenburgerjeva ročnost namreč nameroma ni hotela pogaziti javnopravnega postopka, veljavnega za izpremembo imena po odločbi oblastva, ter je novi dejanski stan, recimo kar: novo zasebno-pravno pogodbo, previdno podvedla pod postopek, po katerem je ravnati občnemu upravnemu oblastvu druge stopnje, kadar ono odločuje o izpremembi imena, določivši, da je treba izjavo — ki je za stranke seveda že obvezna — predložiti rečenemu oblastvu, ki mu je bila praksa³ ustvarila že prej celó še tako zvano uradno rekurzno pravico proti sodnemu odloku, pravico, ki po določilih nepravdnega patenta ni vezana na nikak rok. Sedaj pa razberemo jasno, da zakonodajavec instituciji podelitve imena že kar iz početka ni bil priznal značaja pravnoobrazne činjenice, t. j. take

² Glej moje tostvarno izvajanje v razpravi »Dvoimenski priimek in še kaj« v tržaškem Pravnem Vestniku, 1928., str. 43 do 48!

³ Ibidem.

dogodivščine, kakršne so sedaj nanizane v čl. 10 zakona o osebnih imenih, nego on je akt razpolovil v dva strogo ločena dela, izmed katerih tvori prvi zasebnopravno pogodbo, drugi pa javnopravno izvršitev po določilih, za izpremembo imena po odločbi oblasti veljavnih. Z drugo besedo, ustanova podelitve imena po § 165 o. d. z. nima značaja deklarativnega akta, kakršen je podeljen pozakonitvi, omožitvi in posvojitvi, nego podelitev imena po § 165 o. d. z. tvori le zasebnopravno pogodbo, ki se na nji kot podlagi stoprav po odločbi občnega upravnega oblasti druge stopnje oživetvori in izvrši konstitutiven akt: izprememba imena.

Zakonodajavec torej podelitve rodbinskega imena nikakor ni smel uvrstiti med pravne činjenice, našteje v čl. 10. zakona o osebnih imenih, ako je hotel stvar obdržati tako, kakršna je, to se pravi, ako ni nameraval to institucijo povzdigniti med zasebnopravne pravnoobrazne činjenice. Za to pa pač ni imel povoda, ne samo zato ne, ker je institucija partikularna, marveč tudi zato ne, ker ni smel brez povoda rušiti svojega osnovnega načela, ki se imenuje stabilnost imena. Ako bi bil hotel naš primer v zakonu o osebnih imenih izrečno navesti, mogel bi ga bil zakonodajavec omeniti v V. poglavju, kjer se obravnava izprememba imena po odločbi oblasti.

A niti tukaj ni bilo treba izrečno govoriti o podelitvi rodbinskega imena. Zakonodajavec je kreiral dva primera (čl. 16. in čl. 17.). Drugi primer je tesno zatét kot edini primer, ki daje državljanu pravico zahtevati izpremembo imena. Institucija po § 165 o. d. z. spada pod prvi primer (čl. 16), ki ne daje pravice, marveč prepušča oceni oblasti, da ono odobri in izvede izpremembo imena, ako govore za takšno izjemno odločbo posebne okolnosti. Vidimo torej, da ni bilo zakonodajno - tehnične potrebe, izrečno omenjati institucijo § 165 o. d. z. Proti omembi je bil tudi pomislek, ker bi se moglo inače po vsej pravici zaključevati, da se zakon o osebnih imenih nameroma lotéva tudi čistih zasebnopravnih naprav. S tem pa, da zakonodajavec niti v V. poglavju ob § 165 o. d. z. ni obrsnil, je vsekako izražen velik poudarek, da se v to reč

ni mešati, nego da jo je v končno odločevanje prepustiti redaktorjem novega našega o. d. z. Oni naj to institucijo recipirajo, reformirajo ali zatro. Zakon o osebnih imenih jo je pustil nedotaknjeno.

Zategadelj je absolutno netočna trditev, da se je institucija § 165 o. d. z. pri sestavi zakona o osebnih imenih v nemar pustila ali celó pozabila. Potrditi moremo, da je bil projektant zakona pravočasno od več strani opozorjen na to institucijo, ki mu tudi samemu ni bila neznana. S stališča javnega prava mu je pomenjala registracijo zasebnopravnega dogovora, ki ga je treba do izenačenja grajanskega prava v sedanji obliki kot dispozitivno pravno ustanovo še obdržati. Izvršitev dogovora je redaktor logično podvedel prav tako, kakor je bil Hochenburger storil. Kjer se bodo dotlej, da dobimo novi o. d. z., državljani še vedno posluževali te ustanove, ondih bodo politično - upravna oblastva sodelovala po predpisu člena 16. zakona o osebnih imenih, na čigar temeljuse sme imladoletnim osebam odobriti izprememba rodbinskega imena, saj je predhodna podelitev imena brez dvojbe posebna okolnost za izjemno odločbo.

Naloge moderne rimskopravne vede s posebnim ozirom na razvoj rimskega prava.*

Docent dr. Korošec Viktor.

I.

Silni razmah, ki ga je doživela rimskopravna veda v naših dneh, bomo pravilno razumevali le tedaj, ako upoštevamo posamezna razdobja rimske pravne zgodovine in označimo

* Nastopno predavanje na ljubljanski univerzi dne 3. novembra 1927 z nekaterimi dodatki, zlasti glede orientalskih prav. Literatura je upoštevana načeloma do konca avgusta 1928. — Želel sem pregledno pokazati različne težnje moderne romanistike, kar je mogoče le v zvezi z